

Motion av Michel Silvestri m fl. (MP) om nolltolerans mot icke certifierad palmolja – för klimatet, den biologiska mångfalden och människors hälsa

Sigtuna kommun har, på initiativ av kommunalrådet Pierre Cengiz Edstrand (MP), infört en nollvision för all icke certifierad palmolja i kommunen och utmanar Sveriges övriga kommuner att göra likadant. Vad är bakgrunden till detta?

Till att börja med så äter eller använder vi palmolja så gott som dagligen. Ett problem med palmolja är emellertid att det ofta bara beskrivs som ”vegetabiliskt fett”. Därför är det svårt att veta i vilka produkter det finns palmolja, och följaktligen – att välja bort dessa. Palmolja finns i kosmetika, hudkräm, tvättmedel, ljus och biobränsle. För några år sedan stoppade SLL ett projekt med syntetiskt biobränsle eftersom det visade sig vara baserat på palmolja. I mat, märkt som ”vegetabiliskt fett”, finns palmolja i margarin, bakverk, glass, choklad, godis, kex och grillolja. Olyckligtvis riskerar den omfattande odlingen och produktionen av palmolja att skada djur, växter och människor, framförallt i de områden som drabbas av avskogning pga expanderande palmodlingar. När det gäller konventionellt odlad palmolja så får det stora negativa konsekvenser både miljömässigt och socialt. Den växande palmoljeindustrin leder till omfattande avskogning, och globalt sett står avskogning för 20% av de totala utsläppen av koldioxid.

- Palmolja är världens mest producerade olja. För att minska användningen är svaret inte bojkott utan att arbeta för en mer hållbar inriktning på alla plan. Vi vill se ansvarsfulla aktörer som går ut och säger att vi tar bort all icke certifierad palmolja, menar Världsnaturfonden WWF.

Hot mot regnskogen

Naturskyddsföreningen menar att palmolja utgör det dolda hotet mot regnskogen. Varje år importerar Sverige tiotusentals ton palmolja. Produktionen av palmolja leder till att regnskog avverkas och att lokalbefolkningar drabbas hårt. Den globala efterfrågan på palmolja fortsätter att öka. Främst som ätbar olja, men även biodiesel har bidragit till ökningen - delvis som en följd av EU:s mål. Indonesien och Malaysia står för 80 procent av världens palmoljeproduktion. Den indonesiska regeringen planerar att öka från dagens 400 000 till 500 000 hektar per år för att kunna producera 40 miljoner ton år 2020.

De stora problemen orsakas av den höga takt varmed plantagerna breder ut sig, och av att plantagerna förändrar landskapet totalt. En rad allvarliga problem uppstår när stora ytor av skog och jordbruksmarker omvandlas till gigantiska plantager med bara en enda gröda. Skogsskövling, skogsbränder,

minskade vattentillgångar, användning av hälso- och miljöfarliga bekämpningsmedel, förorenade vattendrag och utarmning av jordar har följt i spåren av dessa plantager.

Brutala övergrepp mot människor

Dessutom har konflikter mellan produktionsbolag och lokalbefolkningar lett till brutala överträdelser av mänskliga rättigheter, som till och med har lett till dödsfall. Produktionen leder också till ökad fattigdom bland lokalbefolkningen och att människor blir alltmer beroende av en enda gröda och dess marknadsvärde. Enligt lokala medborgarrätsorganisationer har ursprungsbefolkningars rättigheter ignorerats genom en rad policys och lagar som antagits till de stora palmoljeföretagens fördel.

Opinionen växer – märkning är ett steg framåt

Indonesien och Malaysia har blivit världsledande producenter av palmolja, men exemplifierar också på ett tydligt sätt de negativa konsekvenserna. Även Colombia, Ecuador, Brasilien, Nicaragua, Ghana, Kenya, Uganda, Kamerun, Liberia, Burma och Filippinerna ökar sin produktion av palmolja, men brottas med samma problematik.

Runt om i världen växer nu opinionen mot stora palmoljeplantager. För att lösa problemen krävs inte en bojkott av palmolja - istället måste produktionsmetoderna förändras. Det kanske viktigaste är att möjliggöra ett lokalt inflytande över produktionen där palmolja odlas tillsammans med andra grödor.

Idag finns palmolja som produceras enligt **Roundtable on Sustainable Palm Oil, RSPO**. Kriterierna ställer minimikrav på industrin och det finns fortfarande mycket att önska i dessa kriterier. Det är ännu inte en långsiktig hållbar produktion men kriterierna innebär ändå ett stort steg framåt. De ger bland annat rätt till information om planerade palmoljeprojekt. Vad som saknas är bland annat bättre hänsyn till växthusgasutsläppen och ett förbud mot de allra farligaste bekämpningsmedlen.

Certifieringen kan i framtiden bli ett viktigt verktyg för småbönder och ursprungsbefolkningar att ställa företagen till svars och hävda sina rättigheter gentemot plantageägarna.

En viktig drivkraft för att nå förbättrade kriterier är att köpare och slutanvändare, t ex Stockholms läns landsting, ställer tydligare krav vid upphandling och inköp.

Naturskyddsföreningen ger följande rekommendation: Ställ krav på palmoljeproduktionen! RSPO är ett första steg.

Palmolja – effekt på hälsan

Utöver ovan nämnda effekter av palmoljeproduktion så finns även direkta hälsoeffekter av att förtära palmolja. Palmolja, som innehåller en betydande andel mättat fett, kan nämligen ha skadliga effekter på vår hälsa, främst när den används i oxiderad form vilket är vanligt i många livsmedel.

Vetenskapliga studier har påvisat potentiellt toxiska effekter på njurar, lungor, lever och hjärta. Följaktligen kan det finnas ytterligare anledning att ha bättre kontroll på huruvida livsmedel som serveras i landstingets

verksamheter innehåller palmolja med potentiellt negativ hälsoeffekt på patienter och personal.

Sammanfattningsvis finns flera starka skäl att minska de negativa konsekvenserna av palmolja, detta av hänsyn till klimatet, miljön, den biologiska mångfalden samt människors hälsa, detta såväl lokalt som globalt. Lämpligaste strategi för detta är att försöka klargöra var palmolja används inom landstingets verksamhet, om palmolja då är det optimala alternativet, och i så fall att övergå till inköp och användning av certifierad palmolja som odlas och produceras under kontrollerade former med begränsade skadeverkningar enligt ovan.

Landstingsfullmäktige föreslås därför besluta

att i upphandling av varor som innehåller vegetabiliskt fett så ska landstinget ställa krav på leverantörer att ange om varorna innehåller palmolja, och om så är fallet så ska palmoljan vara av certifierat slag

att ovanstående skall gälla även för aktörer som verkar enligt avtal med Stockholms läns landsting (t ex lunchrestauranger)

att landstinget bevakar vilken typ av certifiering som är lämpligast utifrån ett långsiktigt hållbarhetsperspektiv; RSPO (Roundtable on Sustainable Palm Oil), eller annan certifiering.

Michel Silvestri